Komission ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2019/1153 muuttamisesta siltä osin kuin on kyse toimivaltaisten viranomaisten pääsystä keskitettyihin pankkitilirekistereihin keskitetyn yhteyspisteen kautta (U 62/2021 vp)

Pääsihteeri Niko Jakobsson, Suomen Asianajajaliitto

Eduskunnan talousvaliokunta, asiantuntijakuuleminen 26.11.2021

© Suomen Asianajajaliitto

Asianajajaliitto kiinnittää huomiota asianajajien erityisasemaan ja salassapitovelvollisuuteen

- Ehdotuksessa todetaan sen olevan merkityksellinen perustuslain (731/1999) 10 §:ssä turvatun yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta. Ehdotuksen perusteella keskitetyn yhteyspisteen avulla saatavat tiedot olisivat henkilötietoja ja pankkisalaisuuden alaisia tietoja, **mutta myös asianajosalaisuuden alaisia tietoja**.
- Asianajajille on asianajajista annetussa laissa säädetty velvollisuus asianajosalaisuuksien säilyttämiseen. Kyseessä on asiakkaan ja asianajajan välinen luottamuksen suoja, joka on säädetty asiakkaan turvaksi. Tältä osin kysymyksessä on myös perusoikeuksien toteutuminen.
    - Oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä suojataan Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklassa, joka sisältää oikeuden luottamukselliseen neuvonpitoon avustajan kanssa (ks. esim. PeVL 58/2002 vp, PeVL 15/2014 vp). Suomen perustuslain 21 §:n 2 momentin mukaan oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takeet turvataan lailla. Näihin takeisiin sisältyvät oikeus saada oikeudellista apua, oikeus itse valita oikeusavustajansa ja oikeus neuvotella tämän kanssa luottamuksellisesti (HE 309/1993 vp, s. 74/II). Perustuslakivaliokunta on arvioinut asianajosalaisuuteen kohdistuvia tiedonsaantioikeuksia pitäen lähtökohtana luottamuksellisuuden kunnioittamista (PeVL 58/2002 vp). Asianajosalaisuudella on merkitystä myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklassa ja perustuslain 10 §:ssä turvatun yksityis-elämän ja erityisesti kotirauhan suojan kannalta.
- Lisäksi asianajajia rajoittavat oikeudenkäymiskaaren, esitutkintalain ja pakkokeinolain salassapitoa ja todistamiskieltoa koskevat säännökset, jotka on kuvattu yksityiskohtaisesti Asianajajaliiton kirjallisessa lausunnossa 25.11.2021.
- Asiallinen yhteys myös vireillä olevaan hallituksen esitykseen HE 163/2021.

Nykyinen pankki- ja maksutilien valvontaa koskeva lainsäädäntö tunnistaa asianajajien salassapitovelvollisuuden

- Asianajajien erityisasema on huomioitu nimenomaisesti **pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annetussa laissa**, jonka pankki- ja maksutilien tiedonhakujärjestelmää koskevan **4 pykälän 4 momentin** mukaan asianajajan asiakasvaratilien yhteyteen on merkittävä nimenomainen tieto siitä, että pankki- tai maksutili on asianajajan asiakasvarojen tili, jota koskee asianajajan salassapitovelvollisuus. Tietoja asiakasvaratileistä ei saa luovuttaa tiedonhakujärjestelmän kautta.
- Pankki- ja maksutilirekisteriin tallennettavia tietoja koskevassa edellä mainitun lain **6 pykälän 4 momentissa** on vastaava säännös, jonka mukaan asianajajan asiakasvaratilien yhteyteen on merkittävä nimenomainen tieto siitä, että pankki- tai maksutili on asianajajan asiakasvarojen tili, jota koskee asianajajan salassapitovelvollisuus. Tietoja asiakasvaratileistä ei saa luovuttaa rekisteriin.

Laki pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä 26.4.2019/571

4 §

Pankki- ja maksutilien tiedonhakujärjestelmä

Asianajajan asiakasvaratilien yhteyteen on merkittävä nimenomainen tieto siitä, että pankki- tai maksutili on asianajajan asiakasvarojen tili, jota koskee asianajajan salassapitovelvollisuus. Tietoja asiakasvaratileistä ei saa luovuttaa tiedonhakujärjestelmän kautta.

6 §

Pankki- ja maksutilirekisteriin tallennettavat tiedot

Asianajajan asiakasvaratilien yhteyteen on merkittävä nimenomainen tieto siitä, että pankki- tai maksutili on asianajajan asiakasvarojen tili, jota koskee asianajajan salassapitovelvollisuus. Tietoja asiakasvaratileistä ei saa luovuttaa rekisteriin.

Viimeisintä muutosta (7.5.2021/378) koskeva hallituksen esitys HE 261/2020, s. 24, yksityiskohtaiset perustelut

4 §. *Rahanpesun selvittelykeskuksen oikeus saada, käyttää ja luovuttaa tietoa.* Pykälän *1 momenttia* esitetään muutettavaksi siltä osin, että ilmoitusvelvollisten johtajat ja työntekijät tekevät tarvittaessa yhteistyötä rahanpesun selvittelykeskuksen kanssa.Neljännen rahanpesudirektiivin 33 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on edellytettävä, että ilmoitusvelvolliset ja tarvittaessa niiden johtajat ja työntekijät tekevät täysimittaista yhteistyötä ilmoittamalla viipymättä omasta aloitteestaan rahanpesun selvittelykeskukselle, erityisesti epäilyttävää liiketoimea koskevan ilmoituksen muodossa, kun ilmoitusvelvollinen tietää tai epäilee tai kun sillä on perusteltu syy epäillä, että varat, oli niiden suuruus mikä hyvänsä, ovat rikollisen toiminnan tuottamaa hyötyä tai liittyvät terrorismin rahoitukseen, ja vastaamalla tällaisissa tapauksissa rahanpesun selvittelykeskuksen lisätietopyyntöihin viipymättä ja toimittamalla viipymättä, joko suoraan tai välillisesti, rahanpesun selvittelykeskukselle sen pyynnöstä kaikki tarvittavat tiedot sovellettavassa lainsäädännössä säädettyjen menettelyjen mukaisesti. Voimassaolevassa rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain 4 §:ssä ei ole säädetty nimenomaisesti siitä, että ilmoitusvelvollisten johtajien ja työntekijöiden tulee tehdä yhteistyötä rahanpesun selvittelykeskuksen kanssa ja säännöstä esitetään muutettavaksi tältä osin.

Tämän ehdotuksen osalta on kuitenkin huomioitava asianajajien ja luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien erityisasema ja salassapitovelvollisuus. Asianajajia ja luvan saaneita oikeudenkäyntiavustajia koskevat erillisissä laeissa säädetyt salassapitovelvollisuutta koskevat säännökset. Kyseessä on asiakkaan ja asianajajan tai luvan saaneen oikeudenkäyntiasiamiehen välinen luottamuksen suoja, joka on säädetty asiakkaan turvaksi.

SUOMEN ASIANAJAJALIITTO
DEFENSOR LEGIS
FINLANDS ADVOKATFÖRBUND